

Afriikka-strategian yhteydessä ja seurata muita asiaan liittyviä kansainvälisiä aloitteita, joihin kuuluvat YK:n erityisedustajan työ, Kansainvälisen standardointijärjestön (ISO) suuntaviivat ja Kimberleyn prosessin sertifiointijärjestelmä. Tällainen kannustus on tärkeää siitäkkin syystä, että eräille maille se voi olla ensi askel kohti todellisen sosiaalioikeuden muodostumista.

Bryssel 14. joulukuuta 2006.

2.3.9.2 ETSK katsoo, että vientikaupan vapaa-alueilla, joita on perustettu investointien houkuttamiseksi, ei tulisi missään tapauksessa toimia kansallisessa työlainsäädännössä asetettujen rajoitusten ulkopuolella. Sillä, että kyseisillä vapaa-alueilla kannetaan huolta yritysten yhteiskuntavastuusta, ei voida korvata ILO:n keskeisten yleissopimusten noudattamista.

Euroopan talous- ja sosiaalikomitean
puheenjohtaja
 Dimitris DIMITRIADIS

Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta ”Lapset perheväkivallan välillisinä uhreina”

(2006/C 325/15)

Euroopan talous- ja sosiaalikomitea päätti 21. huhtikuuta 2006 työjärjestyksensä 29 artiklan 2 kohdan mukaisesti antaa lausunnon aiheesta *Lapset perheväkivallan välillisinä uhreina*

Asian valmistelusta vastannut ”työllisyys, sosiaalasiat, kansalaisuus” -erityisjaosto antoi lausuntonsa 7. marraskuuta 2006. Esittelijä oli Renate **Heinisch**.

Euroopan talous- ja sosiaalikomitea hyväksyi 13.–14. joulukuuta 2006 pitämässään 431. täysistunnossa (joulukuun 14. päivän kokouksessa) seuraavan lausunnon. Äänestyksessä annettiin 105 ääntä puolesta ja 4 vastaan 5:n pidettyessä äänestämistä.

1. Päätelmät ja suositukset

1.1 Tämä lisälausunto pohjautuu Euroopan talous- ja sosiaalikomitean aiheesta ”Naisiin kohdistuva perheväkivalta” 16. maaliskuuta 2006 antamaan lausuntoon ja siinä esitettyihin määritelmiin ja analyysiin⁽¹⁾. Kyseinen lausunto koskee ainoastaan miesten harjoittamaa naisiin kohdistuvaa parisuhdeväkivaltaa. Myös käsillä olevassa lisälausunnossa käsitellään ainoastaan kyseistä perheväkivallan osa-alueita, nimittäin parisuhdeväkivallan vaikutuksia lapsiin, jotka joutuvat sen todistajiksi. Tämän lausunnon kohteena ei ole suoraan lapsiin kohdistuva perheväkivalta, jonka tekijöinä ovat hyvin usein myös naiset — äidit. Vaikka ruumiillisen ja henkisen väkivallan leimaama kasvuympäristö voi aiheuttaa lapsille vakavia seurauksia, perheväkivallan välilliseksi uhreiksi joutuneet lapset jäävät edelleen vaille riittävää huomiota. Tilannetta ei enää saa hyväksyä, kun otetaan huomioon, että lapsilla on huolenpidon ja suojelun lisäksi oikeus väkivallattomaan elämään ja etenkin väkivallattomaan kasvatukseen.

1.2 ETSK vetoaakin EU:n puheenjohtajavaltioihin, jotta ne kantaisivat huolta naisiin kohdistuvan perheväkivallan lisäksi myös perheväkivallan välilliseksi uhreiksi joutuvista lapsista.

Kohteet: EU:n puheenjohtajavaltiot, komissio

1.3 Monacossa 4. ja 5. huhtikuuta 2006 pidetyssä konferenssissa käynnistettiin Euroopan neuvoston kolmivuotinen ohjelma 2006–2008 ”Euroopan rakentaminen lapsia varten ja heidän kanssaan” (*Building a Europe for and with Children*). Ohjelman yhteydessä korostetaan lasten oikeuksien suojelua ja pohditaan lisäksi lasten suojaamista väkivallalta. ETSK tekee ehdotuksia Euroopan neuvoston, Euroopan parlamentin, alueiden komitean ja Unicefin kanssa toteutettaviksi yhteisiksi toimiksi, jotta näille tärkeille tavoitteille annettaisiin yhä enemmän painoarvoa myös ja erityisesti tiedotusvälineissä.

Kohteet: Euroopan neuvosto, Euroopan parlamentti, alueiden komitea, Unicef

1.4 Päävastuu perheväkivallan torjunnasta on jäsenvaltioilla. ETSK katsoo kuitenkin, että lasten oikeuksien suuren merkityksen ja jäsenvaltioiden erilaisten reaktioiden takia tarvitaan yhteinen eurooppalainen strategia.

Tällaisen strategian perustaksi tulee laatia ensi kertaa koko EU:n kattava selvitys perheväkivallan esiintymisestä ja väkivaltaisessa ympäristössä kasvamisen seurauksista sekä välillisesti perheväkivallan kohteeksi joutuneiden lasten mahdollisuuksista saada suojaa ja tukea.

Kohde: komission oikeus-, vapaus- ja turvallisuusasioiden pääosasto

⁽¹⁾ ETSK:n 16. maaliskuuta 2006 antama oma-aloitteinen lausunto aiheesta ”Naisiin kohdistuva perheväkivalta”, esittelijä: Renate Heinisch (EUVL C 110, 9.5.2006, s. 89–94), kohdat 2.3.4 ja 2.3.5. URL: http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/site/fi/oj/2006/c_110/c_11020060509fi00890094.pdf.

1.5 Lapsiin kohdistuvaa perheväkivaltaa voidaan torjua tehokkaasti vain asianmukaisella kansallisella tasolla. Kunkin jäsenvaltion tulisi ottaa naisiin kohdistuvan perheväkivallan torjumista koskevan toimintasuunnitelmansa kehittämisen ja toteuttamisen yhteydessä erikseen huomioon myös perheväkivallan välilliseksi uhreiksi joutuneet lapset. Erityistä huomiota tulee kiinnittää seuraaviin seikkoihin:

- Tulee selvittää, kuinka yleistä perheväkivaltaa on lasten kasvuympäristöissä ja millaisia seurauksia väkivaltaisesta ympäristöstä kasvamisella on.
- Tulee selvittää, millaiset mahdollisuudet välillisesti perheväkivallan kohteeksi joutuneilla lapsilla on saada suojaa ja tukea.
- Tulee varmistaa, että välillisesti perheväkivallan kohteeksi joutuneet lapset otetaan huomioon omana erillisenä ryhmänä, jolle tulee tarjota erityistä tukea.
- Tulee edistää kaikkien toiminta-alojen toimien, mutta erityisesti naisten turvakotien ja neuvontapisteiden sekä lastensuojeluviranomaisten, perheasioita käsittelevien tuomioistuinten, lastensuojelukeskusten ja perheneuvontapisteiden verkottamista ja yhteistyötä.
- Perheväkivallan dynamiikat tulee ottaa huomioon tapaami-soikeudesta ja huoltajuudesta päätettäessä.
- Tulee ottaa huomioon pahoinpitelyn kohteeksi joutuneiden maahanmuuttajaitien lasten erityinen tilanne.
- Kaikille asianomaisille ammattiryhmille ja toimijoille, joiden tehtäviin kuuluu havaita lasten hyvinvoinnin vaarantuminen perheväkivaltatapauksissa ja auttaa väkivallan uhreja tehokkaasti tulee varmistaa perus- ja jatkokoulutus. Tällaisia toiminta-aloja ovat lasten- ja nuorisonhuolto, neuvonta- ja suojelukeskukset, tukipisteet, koulut, päiväkodit ja vapaa-ajanviettopaikat, terveydenhuolto, poliisi ja oikeuslaitos.
- Tulee luoda ja toteuttaa erityisiä ennaltaehkäisytoimia, joiden tavoitteena on, etteivät lapset joutuisi perheväkivallan välilliseksi uhreiksi.
- Tulee toteuttaa yhteiskunnallisia kampanjoita, jotka on osoitettu lapsiin kohdistuvan väkivallan mahdollisille silminnäkijöille (naapureille, vanhempien tuttaville ja sukulaisille); tavoitteena on saada nämä ihmiset välittämään lapsiin kohdistuvasta vääryydestä.
- Lapsille tulee luoda yhteystahoja ja tarjota valtiollisten ja muiden tahojen tukea useissa maissa jo toimivien lapsiasia-valtuutettujen mallin mukaisesti. ⁽²⁾
- Kansalliset toimintasuunnitelmat ja niihin sisältyvät toimet ja mallit tulisi tehdä tunnetuiksi valistuskampanjojen avulla.

Kohde: jäsenvaltiot

⁽²⁾ European Network of Ombudspersons for Children (ENOC): <http://www.ombudsnet.org/>.

2. Perustelu

2.1 Miksi komitea laatii lisälausunnon?

2.1.1 Tämä lisälausunto pohjautuu Euroopan talous- ja sosiaalikomitean aiheesta ”Naisiin kohdistuva perheväkivalta” 16. maaliskuuta 2006 antamaan lausuntoon ja siinä esitettyihin määritelmiin ja analyysiin. Kyseinen lausunto koskee ainoastaan miesten harjoittamaa naisiin kohdistuvaa parisuhdeväkivaltaa. Myös käsillä olevassa lisälausunnossa käsitellään ainoastaan kyseistä perheväkivallan osa-aluetta, nimittäin parisuhdeväkivallan vaikutuksia lapsiin, jotka joutuvat sen todistajiksi. Tämän lausunnon kohteena ei ole välittömästi lapsiin kohdistuva suora perheväkivalta, jonka tekijöinä ovat hyvin usein myös naiset — äidit. Monissa Euroopan maissa kokemus osoittaa, että vähintään joka toisessa perheväkivaltatapauksessa on läsnä lapsia. Noin kolmella neljästä naisten turvakotiin paenneesta naisesta on mukanaan lapsia. ⁽³⁾ Empiirisesti ja tilastollisesti on niin ikään selkeästi osoitettu, että isän äidille tekemä väkivalta vahingoittaa aina myös lasta, vaikkei perheväkivalta olisikaan välittömästi lapsen kohdistuvaa suoraa väkivaltaa. Perheväkivallan välilliseksi uhreiksi joutuneiden lasten huomioon ottaminen on tästä huolimatta kuitenkin vasta alullaan, eivätkä he saa läheskään riittävästi tarvitsemaansa huomiota, apua ja tukea. Käsillä olevan lisälausunnon avulla pyritään korjaamaan tämä epäkohta. Lausunnon aiheena ovat perheväkivallan välilliseksi uhreiksi joutuneet lapset, ja siinä kuvaillaan heidän erityistä tilannettaan ja ongelmiaan sekä esitetään suosituksia heidän asemansa ja oikeuksiensa parantamiseksi.

2.2 Lapsiin kohdistuva väkivalta perheväkivallan kontekstissa

2.2.1 Lapset kokevat väkivaltaa etenkin lähipiirissään ja erityisesti perheessä. Näissä ympäristöissä lapset ovat suurimmassa vaarassa joutua väkivallan uhreiksi ja todistajiksi: aikuisten tekemän väkivallan uhreiksi ja aikuisten välisen väkivallan todistajiksi.

2.2.2 Perheessä tai perheen lähipiirissä tapahtuva, suoraan ja välittömästi lapsiin kohdistuva väkivalta — ruumiillinen, seksuaalinen ja henkinen pahoinpitely sekä lapsen laiminlyönti — on jo vuosia sitten tunnustettu myös ja nimenomaan yhteisön tasolla ja jäsenvaltioissa ongelmaksi ja määritetty yhdeksi lasten oikeuksien vakavimmista loukkauksista. Tarpeelliset päätelmät tällaisen väkivallan ehkäisemiseksi ja valvomiseksi on myös tehty. Perheväkivallan välilliseksi uhreiksi joutuvien lasten huomioon ottaminen on kuitenkin vasta alullaan. ⁽⁴⁾

2.2.3 Perheväkivallalla tarkoitetaan parisuhdeväkivaltaa eli henkistä tai ruumiillista (myös seksuaalista) väkivaltaa avioliitossa tai muussa parisuhteessa. ⁽⁵⁾ Perheväkivaltaa tekevät useimmiten miehet naisille. Suuri osa sen uhreiksi joutuvista naisista on äitejä. Jos väkivallan tekijä on uhrin puoliso, ovat lapset useimmissa tapauksissa joko läsnä väkivaltilanteessa tai kuuloetäisyydellä. ⁽⁶⁾

⁽³⁾ Tästä on osoituksia teoksessa B. Kavemann & U. Kreyssig (toim.): *Handbuch Kinder und häusliche Gewalt*. Wiesbaden 2006.

⁽⁴⁾ Esimerkkeinä voidaan mainita Daphne-ohjelmasta tuetut ja tuettavat lukuisat hankkeet. Unicefin *Innocenti Research Centre* -tutkimuslaitoksen vuonna 2005 julkaisemassa selvityksessä (*Council of Europe Actions to Promote Children's Rights to Protection from all Forms of Violence*) luodaan ajantasainen katsaus Euroopan neuvoston toimiin, joilla edistetään lasten oikeuksia saada suojaa kaikenlaiselta väkivallalta.

⁽⁵⁾ Määritelmä, laajuus, syyt ja seuraukset: ks. ETSK:n lausunto aiheesta ”Naisiin kohdistuva perheväkivalta” (edellä oleva alaviite 1).

⁽⁶⁾ Ks. A. Mullender & R. Morley: *Children living with domestic violence. Putting men's abuse of women on the Child Care Agenda*, Lontoo 1994.

2.2.4 Äidille tehtävä väkivalta on yksi lapseen kohdistuvan väkivallan muoto. Lapset, jotka joutuvat todistamaan perheväkivaltaa ja kokemaan ja näkemään isän, isäpuolen tai äidin kumppanin lyövän ja pahoinpitelevän äitiä, ovat aina myös henkisen väkivallan uhreja. Vaikka perheväkivalta ei olisi suoraan ja välittömästi lapsiin kohdistuvaa, vahingoittaa äidille tehtävä väkivalta aina myös lapsia. ⁽⁷⁾

2.2.5 Useissa tieteellisissä tutkimuksissa on lisäksi osoitettu, että naisiin kohdistuvaa perheväkivaltaa ja lasten pahoinpitelyä esiintyy usein samoissa perheissä. ⁽⁸⁾ Puolisoaan pahoinpitelevät miehet tekevät usein väkivaltaa myös lapsille. Väkivallan uhreiksi joutuneet naiset voivat myös joskus olla väkivaltaisista lapsiaan kohtaan, koska he ovat eläneet ympäristössä, jossa väkivallasta on tullut osa arkipäivää.

2.2.6 Pahoinpidellyt naiset ovat lisäksi usein niin rasittuneita, etteivät he pysty hoitamaan lapsiaan ja huolehtimaan heistä asianmukaisesti. Jatkuvasti puolisonsa pahoinpitelemäksi joutuneet naiset eivät useinkaan kykene huolehtimaan lastensa suojelusta.

2.2.7 Perheväkivalta ei siis pelkästään uhkaa ja vahingoita naisten elämää, vaan heikentää myös lasten hyvinvointia ja vaurianta sen.

2.3 Lapsiin kohdistuvan perheväkivallan seuraukset

2.3.1 Ruumiillisen ja henkisen väkivallan ilmapiirissä kasvamisesta voi olla lapsille vakavia seurauksia. Kun isä, isäpuoli tai äidin kumppani on väkivaltainen ja äiti voimaton väkivallan edessä, pienetkin lapset tuntevat itsensä hyvin avuttomiksi ja hylätyiksi ja osittain myös vastuullisiksi siitä, mitä perheessä tapahtuu. Usein lapset luulevat väkivallan johtuvan heistä itsestään. He voivat myös yrittää mennä väliin ja suojella äitiään ja joutuvat näin itse pahoinpidellyiksi.

2.3.2 Tämä ongelmakenttä on ollut useiden — etenkin angloamerikkalaisten — tutkimusten ⁽⁹⁾ kohteena. Eri lapsille aiheutuu erilaisia seurauksia, eikä kaikkien lasten käytöksessä esiinny huomiota herättäviä piirteitä väkivallan seurauksena. Empiirisesti varmennettuja kriteerejä riskin olemassaolon ja suuruuden määrittämiseksi yksittäistapauksissa ei myöskään ole. Tästä huolimatta voidaan osoittaa tiettyjen seikkojen selkeä keskinäinen yhteys.

2.3.3 Kuormittavia tekijöitä ovat etenkin eläminen uhkavassa ilmapiirissä, uusien väkivallantekojen ennalta arvaamattomuus, eksistentiaalinen pelko äidin puolesta, avuttomuuden

tunne väkivaltatilanteissa, eristyneisyyden tunne usein ulkopuolisille kertomista koskevan kiellon takia, ristiriita vanhempiin kohdistuvassa lojaaliudessa ja vanhempi-lapsisuhteen heikkeneminen.

2.3.4 Nämä tekijät voivat aiheuttaa lapsille mittavia ongelmia ja käyttäytymishäiriöitä: psykosomaattisia oireita ja psyykkisiä häiriöitä, kuten itsetunnon heikkenemistä, rauhattomuutta, unihäiriöitä, kouluvaikeuksia, pelokkuutta, aggressiivisuutta ja peräti itsemurha-ajatuksia.

2.3.5 Jos väkivallan tekijä pahoinpitelee puolisonsa lisäksi myös lapsia, voivat kehityksen häiriintymisen ja psyykkisen poikkeavuuden oireet olla vieläkin vaikeampia.

2.3.6 Perheväkivallan leimaama kasvuympäristö voi myös vaikuttaa siihen, miten lapset suhtautuvat väkivaltaan ja omaan väkivaltaiseen käytökseensä. Vanhempien käytöksen seuraamisen tai omien väkivaltakokemustensa takia lapset voivat omaksua aikuisten ongelmalliset käyttäytymismallit. Nk. väkivaltakierre voi johtaa siihen, että pojat omaksuvat väkivallan tekijän roolin ja tytöt uhrin roolin ja että heistä itsestään tulee aikuisina perheväkivallan tekijöitä ja uhreja.

2.3.7 Erityisen vakavia seurauksia näyttää aiheutuvan lapsille, jotka ovat joutuneet kokemaan sen, että äidin puoliso surmaa äidin, tai olemaan tilanteessa läsnä.

2.4 Analyysi ja ETSK:n ehdotukset

2.4.1 Perheväkivallan varjossa kasvavat lapset joutuvat aina suoraan tai välillisesti kokemaan väkivaltaa. Heitä kuormittavat useat tekijät, jotka voivat vaikuttaa merkittävästi ja pysyvästi heidän hyvinvointiinsa ja käyttäytymiseensä.

2.4.2 Näiden vaikutusten merkitystä on pitkään aliarvioitu. Kyseisistä ongelmista on viime vuosina virinnyt keskustelua, mutta perheväkivallan uhreiksi joutuneisiin lapsiin ei vielä kukaan kiinnitetä riittävästi huomiota.

2.4.3 Tilanne ei saa enää jatkua tällaisena, kun otetaan huomioon, että lapsilla on huolenpidon ja suojelun lisäksi oikeus väkivallattomaan elämään ja etenkin väkivallattomaan kasvatukseen. ⁽¹⁰⁾

2.4.4 Seuraavassa esitetään eri kysymyksiin liittyvät ETSK:n ehdotukset.

2.4.5 Tiedon kerääminen perheväkivaltaa kohdanneiden lasten tilanteesta EU:n jäsenvaltioissa

⁽⁷⁾ Ks. E. Peled e.a. (toim.): *Ending the cycle of violence. Community response to children of battered women*, Thousand Oaks, CA 1995.

⁽⁸⁾ Ks. A. Mullender & R. Morley: *Children living with domestic violence. Putting men's abuse of women on the Child Care Agenda*, London 1994.

⁽⁹⁾ Kokoava ja arvioiva vertailu useista tällaisista tutkimuksista on Jeffrey L. Edlesonin artikkelissa *Should childhood exposure to adult domestic violence be defined as child maltreatment under the law?* <http://www.mincava.umn.edu/link/documents/shouldch/shouldch.shtml>.

⁽¹⁰⁾ YK:n yleiskokouksen vuonna 1989 hyväksymä yleissopimus lapsen oikeuksista on ratifioitu maailmanlaajuisesti kahta maata lukuun ottamatta. Komissio julkaisi heinäkuussa 2006 tiedonannon lapsen oikeuksien tilanteesta Euroopan unionissa (KOM(2006) 367 lopullinen). ETSK:n on määrä antaa 12.–13. joulukuuta 2006 lausunto aiheesta "Komission tiedonanto — Tavoitteena lasten oikeuksia koskeva EU:n strategia", esittelijä: Jillian van Turnhout (CESE 1296/2006 fin).

2.4.5.1 EU:n jäsenvaltioilla on hyvin erilaisia lähestymistapojasiin, tunnustetaanko lasten joutuminen perheväkivaltatilanteisiin ongelmaksi, kuinka suurena ongelmana sitä pidetään ja millaisin toimin ongelmaa pyritään ratkaisemaan ja ehkäisemään. ⁽¹¹⁾ Tämä vastaa aiheesta ”Naisiin kohdistuva perheväkivalta” annetussa ETSK:n lausunnossa kuvailtua EU:n tason tilannetta. ⁽¹²⁾

2.4.5.2 Euroopan yhteisössä käytävän ammatillisen ja poliittisen keskustelun kannalta olisi tärkeää saada tarkkaa ja ajantasaista tietoa yhteiskunnan suhtautumisesta perheväkivaltaan, lasten suojelun ja tukemisen oikeudellisista lähtökohdista ja lähestymistavoista sekä torjunta- ja ennaltaehkäisytoimista.

2.4.6 Lapsiin kohdistuvan perheväkivallan muotoja, laajuutta ja seurauksia koskevien tutkimushankkeiden toteuttaminen

2.4.6.1 Lapsia ja perheväkivaltaa koskeva tutkimusala on useimmissa EU-maissa vielä tuntematon. ⁽¹³⁾ Perheväkivallan leimaamassa ympäristössä kasvavien lasten tilanteesta on tehty vain yksittäisiä tutkimuksia. Myöskään avun- ja tuensaannin mahdollisuuksia ja esteitä ei juuri ole tutkittu.

2.4.6.2 Kaikissa EU:n jäsenvaltioissa tulisi kerätä tietoja ja toteuttaa lapsia ja perheväkivaltaa koskevia tutkimushankkeita. Toimet olisi järkevää ja tarpeellista toteuttaa koordinoitusti, jotta menetelmät ja tutkimustulokset olisivat varmasti vertailukelpoisia. ⁽¹⁴⁾

2.4.7 Perheväkivallan välillisiksi uhreiksi joutuneiden lasten tukeminen

2.4.7.1 Perheväkivallan uhreiksi joutuneiden naisten suojelun tukipalvelut ovat parantuneet viime vuosina selvästi, mutta tällaisten äitien lapsille ei toistaiseksi tarjota mainittavasti tukea.

2.4.7.2 Jotta näitä lapsia voidaan tukea tehokkaasti, on tärkeää tehdä ero väkivaltaa todistamaan joutuneen lapsen ja suoraan väkivallan uhriksi vanhemman pahoinpitelemänä ja hyväksikäyttämänä joutuneen lapsen kokemusten välillä. Vaikka tilanteet eivät useinkaan ole selväräjäisiä, tulisi perheväkivallan

⁽¹¹⁾ Tämä ilmenee Irlannista, Yhdistyneestä kuningaskunnasta, Tanskasta, Ruotsista ja Saksasta saatavilla olevista selvityksistä ja tiedoista. Hyvän yleiskatsauksen Saksan ja eräiden muiden jäsenvaltioiden nykytilanteeseen saa Barbara Kavemannin ja Ulrike Kreysigin julkaisusta nimeltä *Handbuch Kinder und häusliche Gewalt*, Wiesbaden 2006.

⁽¹²⁾ Ks. aiheesta ”Naisiin kohdistuva perheväkivalta” annetun ETSK:n lausunnon (ks. edellä alaviite 1) kohta 2.3.2.

⁽¹³⁾ Tätä ongelmakenttää ei käsitellä myöskään äskettäin — helmikuussa 2006 — julkaistun selvityksen *State of European research on the prevalence of interpersonal violence and its impact on health and human rights* kappaleessa, jonka otsikkona on *Violence against children and youth* ([http://www.cahrv.uni-osnabrueck.de/reddot/CAHRVreportPrevalence\(1\).pdf](http://www.cahrv.uni-osnabrueck.de/reddot/CAHRVreportPrevalence(1).pdf)).

⁽¹⁴⁾ Toimet voitaisiin toteuttaa esimerkiksi Daphne-ohjelman yhteydessä tai EU:n CAHRV-tutkimusverkoston (*Co-ordination Action on Human Rights Violations*) kaltaisen rakenteen avulla (ks. <http://www.cahrv.uni-osnabrueck.de>). Kyseisen tutkimusverkoston tavoitteena on lähentää sukupuolten ja sukupolvien välisen interpersonaalisen väkivallan kaikkien eri muotojen tutkimusta. Verkosto saa rahoitusta Euroopan komissiolta kuudennessa puiteohjelmasta.

välillisiksi uhreiksi joutuneet lapset ottaa huomioon omana erillisenä uhrikategorianaan, jolle tulee tarjota erityistä tukea.

2.4.7.3 Perheväkivaltatapauksissa lapsen tilanteesta ei pysty asianmukaisesti huolehtimaan pahoinpitelevä mies eikä myöskään pahoinpitelyn kohteeksi joutunut nainen. Lapset tarvitsevat siis oman neuvontapisteensä sekä valtiollisten ja muiden tahojen tukea. Esimerkkinä voidaan mainita Ruotsissa sovellettava malli: ruotsalaisten lasten ja nuorten (alle 18-vuotiaiden) asioita ajaa lapsiasiavaltuutettu (*barnombudsmannen*), joka mm. pitää säännöllisesti yhteyttä lapsiin ja nuoriin kuullakseen heidän mielipiteitään ja näkemyksiään. ⁽¹⁵⁾

2.4.7.4 Usein lapsiin kohdistuvan väkivallan todistajina ovat naapurit, vanhempien tuttavat tai sukulaiset. Heidän aktiivinen asenteensa auttaisi välttämään monta tragediaa. Kuitenkin käytännössä he pyrkivät erittäin harvoin auttamaan pahoinpideltyä lasta. Tämän tyyppisen välinpitämättömyyden torjuminen edellyttää johdonmukaisuutta ja tarkoituksenmukaisia tiedotuskampanjoita, jotka herättävät myös myönteisiä tunteita väkivallan mahdollisissa silminnäkijöissä.

2.4.8 Yhteistyön parantaminen lasten ja naisten suojelussa

2.4.8.1 Naisten ja heidän lastensa suojeleminen perheväkivallalta vaikuttavat toisiinsa erittäin läheisesti liittyviltä asioilta. Todellisuudessa naisten suojeluun ja tukemiseen ja toisaalta lasten suojeluun ja tukemiseen liittyy hyvin ristiriitaisia etunäkökohtia.

2.4.8.2 Naisten turvakotien ja neuvontapisteiden sekä lastensuojelulaitosten ja -viranomaisten väliset suhteet ovat usein etäiset ja epäluuloiset.

2.4.8.3 Kokemukset kuitenkin osoittavat yhteistyön olevan ehdottoman välttämätöntä: kun äitiin kohdistuvaa uhkailua ja pahoinpitelyä yritetään saada loppumaan, hän voi väkivaltaisesta puolisoista eroamisen jälkeenkin joutua tapaamis- ja huoltajuusjärjestelyjen takia yhä uudelleen tekemisiin tämän kanssa, mikä vaarantaa äidin ja lasten hyvinvoinnin ja terveyden. ⁽¹⁶⁾

⁽¹⁵⁾ Ks. myös Ruotsin nykyisen lapsiasiavaltuutetun aiheesta ”Lasten ruumiillinen kuritus” (*Corporal Punishment of Children*) pitämä puhe (saatavilla vain englanniksi), jossa käsitellään myös perheväkivallan todistajiksi joutuneiden lasten tilannetta (http://www.bo.se/files/in_%20english_%20publikationer_%20pdf/corporal_%20punishment_%20of_%20children060501.pdf). Muihinkin maihin on sittemmin perustettu lapsiasiavaltuutetun toimia; ks. European Network of Ombudspersons for Children (ENOC): <http://www.ombudsnat.org/>.

⁽¹⁶⁾ Ks. esim. M. Hester & L. Radford: *Domestic violence and child contact arrangements in England and Denmark*. Bristol 1994. Aideistä, joiden lapset tapasivat isäänsä, 70 prosenttia joutui vierailujen yhteydessä tai isän hakiessa lasta uudelleen pahoinpidellyiksi ja/tai uhkailluiksi vielä yli vuodenkin kuluttua erosta. 55:tä prosenttia lapsista pahoinpideltiin vierailujen aikana.

2.4.8.4 Tulevien strategioiden ja säännösten tavoitteena tulee olla hyvä yhteistyö naisten turvakotien ja neuvontapisteiden sekä lastensuojeluviranomaisten, perheasioita käsittelevien tuomioistuinten, lastensuojelukeskusten ja perheneuvontapisteiden välillä.

2.4.9 Perheväkivallan dynamiikan yhä voimakkaampi huomioon ottaminen tapaamisoikeudesta ja huoltajuudesta päätettäessä

2.4.9.1 Lapsen oikeuksia koskevat EU:n jäsenvaltioiden säännökset perustuvat usein yhteisen ja yhteistoimisen vanhemmuuden malliin sekä äidin ja isän yhteiseen vastuuseen lapsesta myös eron jälkeen ja tällaisen vastuun mukaiseen tavoitteeseen, jonka mukaan lapsella on oikeus tavata molempia vanhempiaan.

2.4.9.2 Tällä tavoin määriteltyjen lapsen oikeuksien molemmille vanhemmille asettamat vaatimukset eivät kuitenkaan täyty perheväkivaltatapauksissa, jolloin toinen vanhemmista on — usein pitkän aikaa ja jatkuvasti — polkenut puolison ja lapsen oikeuksia, toiminut kohtuuttomalla tavalla ja aiheuttanut heille ruumiillisia ja henkisiä kärsimyksiä. Vaatimuksena on nimittäin vastuullinen ja kunnioitukseen perustuva parisuhde, johon liittyy kyky pitää suhteen konfliktit erillään vanhemmuudesta.

2.4.9.3 Lapsen oikeuksia koskevissa menettelyissä tulee siis ottaa nykyistä selvemmin huomioon perheväkivaltaan tyypillisesti liittyvät vaarat ja erityisesti se, että on hyvin todennäköistä, ettei väkivallan uhka katoa eron myötä. Naisten ja lasten suojelun ja turvallisuuden on oltava päätöksentekoon keskeisesti vaikuttavia näkökohtia.

2.4.9.4 Punnittaessa asiaan liittyviä oikeushyviä, joita ovat naisten suojelu ja tukeminen, lasten suojelu ja hyvinvointi sekä miesten oikeudet, on väkivallalta suojaamisen mentävä aina tapaamisoikeuden edelle.

2.4.10 Pahoinpitelyn kohteeksi joutuneiden maahanmuuttajaaäitien lapsia koskevat erityisvaatimukset

2.4.10.1 Osassa perheväkivaltatapauksia on mukana maahanmuuttajataustaisia naisia ja lapsia, jotka saattavat olla muita riskialtiimmassa asemassa jouduttuaan eroon muista perheenjäsenistään ja pois tutusta sosiaalisesta ympäristöstä, jossa väki-

valtaa ei sallittaisi. Heidän riskialttiuttaan lisäävät myös oleskelun laittomuus, vähäinen kielitaito sekä heidän sosiaalisessa ympäristössään vallitsevat vaikeat elinolot.

2.4.10.2 Perheväkivaltaa esiintyy poikkeuksetta kaikissa maissa, kulttuureissa ja sosiaaliryhmissä, mutta naiset ja lapset ovat vaarassa etenkin sellaisissa yhteiskunnissa ja kulttuureissa, joissa sukupuolten tasa-arvo ei ole läheskään aina itsestään selvää, sukupuoliroolit ovat sitkeimmässä ja kulttuurinormit tukevat miesten oikeuksia naisiin nähden.

2.4.10.3 Toimintamahdollisuuksia rajoittaa konkreettisesti oleskelun laadusta riippuva henkilöiden oikeudellinen asema. Erityisen vaikea on laittomasti maassa oleskelevien maahanmuuttajaaäitien ja heidän lastensa tilanne.

2.4.10.4 Kaiken toiminnan, avunannon ja tukemisen yhteydessä tuleekin kiinnittää erityishuomiota maahanmuuttajaaäitien ja heidän lastensa tilanteeseen. Lisäksi tulee toteuttaa sosiaalisten toimijoiden ja järjestäytyneen kansalaisyhteiskunnan organisaatioiden kanssa erityiskampanjoita tiedon jakamiseksi ja kyseisen väestöryhmän turvallisuuden parantamiseksi.

2.4.11 Perheväkivaltakäsymysten parissa työskentelevien perus- ja jatkokoulutuksen parantaminen

2.4.11.1 Lasten edun huomioiminen edellyttää kaikilta asianomaisilta ammattiryhmiltä ja toimijoilta korkeaa ammattitaitoa. Tällaisia toiminta-aloja ovat mm. lasten- ja nuorisonhuolto, neuvonta- ja suojelukeskukset, tukipisteet, koulut, päiväkodit ja vapaa-ajanviettopaikat, terveydenhuolto, poliisi ja oikeuslaitos.

2.4.12 Perheväkivallan ennaltaehkäisyn korostaminen

2.4.12.1 Kaikki toimintamallit ja toimenpiteet, joiden avulla voidaan ehkäistä naisiin kohdistuvaa perheväkivaltaa, vaikuttavat vastaavasti myös perheväkivallasta kärsivien lasten tilanteeseen. ⁽¹⁷⁾

2.4.12.2 Lisäksi tulee toteuttaa erityisiä ennaltaehkäisytoimia perheväkivallan välillisiksi uhreiksi joutuvien lasten auttamiseksi. Tähän sisältyy myös tiedotusmateriaalin toimittaminen kaikkien toiminta-alojen työntekijöille.

Bryssel 14. joulukuuta 2006.

Euroopan talous- ja sosiaalikomitean

puheenjohtaja

Dimitris DIMITRIADIS

⁽¹⁷⁾ Ks. ETSK:n lausunto aiheesta ”Naisiin kohdistuva perheväkivalta”.